НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ
РАДА АДВОКАТІВ
УКРАЇНИ

UKRAINIAN NATIONAL
BAR ASSOCIATION
BAR COUNCIL OF
UKRAINE

04070, м. Київ, вул. Борисоглібська, буд. 3, 5-й поверх,
тел: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, веб-сайт: www.unba.org.ua

5th floor, 3 Borysoglibska st., Kyiv, 04070, Ukraine
phone: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, web-site: www.unba.org.ua

ЗГІДНО З ОРИГІНАЛОМ

РІШЕННЯ № 23

Щодо заповнення ордеру на надання правничої допомоги в особливій ситуації, коли особа клієнта не встановлена органом досудового розслідування, а її попереднє документування державою визнано недійсним

«01» травня 2026 року **с-ще Сатанів, Хмельницька обл.**

Рада адвокатів України, розглянувши звернення адвоката [redacted] до Ради адвокатів України від 03 квітня 2026 року про надання офіційного роз'яснення щодо правил заповнення ордеру на надання правничої допомоги в особливій ситуації, коли особа клієнта у кримінальному провадженні не встановлена органом досудового розслідування, а її попереднє документування державою визнано недійсним та з інших пов'язаних питань, врахувавши пропозиції представника адвокатів Чернівецької області у складі Ради адвокатів України Тельмана А.Г., пропозиції інших членів Ради адвокатів України, у межах повноважень, визначених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі - Закон № 5076-VI), зазначає наступне.

Із звернення адвоката вбачається, що він уклав договір про надання правничої допомоги з фізичною особою яка на момент укладання вказаного договору була документована паспортом громадянина України на ім'я [redacted]. На підставі цього договору адвокатом [redacted] сформовано ордер на підтвердження повноважень адвоката. На момент укладання договору адвокату надано паспорт громадянина України, РНОКПП, та відомості про адресу реєстрації клієнта.

В подальшому, за результатами службової перевірки органом ДМС документування цієї особи паспорт громадянина України [redacted] було визнано недійсним, а саме документування таким, що здійснене з використанням анкетних даних, які за наявною інформацією, належали іншій особі та не підтверджені офіційним державним реєстром України.

Таким чином, як вказує в своєму зверненні заявник, виникла правова ситуація, що особа, якій надавалась правнича допомога на підставі договору та ордеру, практично втратила належне державне документування тих анкетних даних під якими вона проходила раніше та належність до громадянства України.

Отже, в кримінальному провадженні, в якому адвокат надає правничу допомогу вказаній особі, виникла ситуація де стороні обвинувачення не вдалося належним чином встановити особу, якій повідомлено про підозру, щодо якої складено обвинувальний акт, який переданий до суду та знаходиться на стадії підготовчого засідання.

Орган досудового розслідування та сторона обвинувачення, попри наявність офіційних даних про недійсність попереднього документування особи, продовжують фактично ототожнювати особу з анкетними даними, які вже визнані недійсними державою. Окремо адвокат вказує на той факт, що сторона обвинувачення свідомо уникає обов'язку встановлення особи, як суб'єкта кримінального переслідування. Більше того, маніпулює тим, що ордер виданий адвокатом може посвідчувати особу.

У зв'язку з наведеним у адвоката виникає питання, яким чином належно та добросовісно заповнювати реквізит ордеру щодо особи клієнта, якщо попередні анкетні дані та паспорт, на яких базувалось укладання договору визнані державою недійсним, а встановлення особи не є функцією адвоката.

Дослідивши наведене, Рада адвокатів України звертає увагу на наступне.

Відповідно до частини першої статті 26 Закону № 5076-VI адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правничої допомоги. Документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правничої допомоги, можуть бути: 1) договір про надання правничої допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги.

Ордером є письмовий документ, що у випадках, установлених цим Законом та іншими законами України, посвідчує повноваження адвоката на надання правничої допомоги. Ордер видається адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об`єднанням і повинен містити підпис адвоката. Рада адвокатів України затверджує типову форму ордера (частина друга статті 26 Закону № 5076-VI).

ЗГІДНО
ОРИГІНАЛОМ

Пунктом 11 Положення про ордер на надання правничої допомоги, затвердженого рішенням Ради адвокатів України від 12 квітня 2019 року № 41 зі змінами, передбачено, що ордер, встановленої цим Положенням форми, є належним та достатнім підтвердженням правомочності адвоката на вчинення дій в інтересах клієнта. В ордері має бути, зокрема, посилання на договір про надання правничої допомоги/доручення органу (установи), уповноважених законом на надання безоплатної правничої допомоги, номер (у випадку наявності) та дата цього документа (пункт 12 зазначеного Положення).

Чинним законодавством не передбачено ані обов`язку адвоката (незважаючи на норми статей 27, 28 Закону № 5076-VI) встановлювати особу клієнта шляхом перевірки дійсності документа, що посвідчує відповідну особу; ані обов`язку адвоката (представника сторони у справі) надавати договір про правничу допомогу разом з ордером.

Вказане питання щодо достатності документів, які підтверджують повноваження адвоката на представництво особи в суді, дослідила Велика Палата Верховного Суду у постанові від 05 грудня 2018 року у справі № П/9901/736/18 та виснувала, що ордер, який видано відповідно до Закону № 5076-VI, є самостійним документом, що підтверджує повноваження адвоката; надання договору про правничу допомогу, його копії або витягу разом з ордером закон не вимагає.

Оскільки за результатами службової перевірки органом ДМС документування особи паспорт громадянина України [redacted] визнано недійсним, а саме документування – таким, що здійснене з використанням анкетних даних, які за наявною інформацією, належали іншій особі та не підтверджені офіційним державним реєстром України, то саме на сторону обвинувачення покладено обов'язок ідентифікації особи. В кримінальному процесі встановлення особи, якій повідомляється про підозру, є не просто обов'язком, а фундаментальною умовою законності всієї процедури

Стаття 277 КПК України чітко визначає зміст письмового повідомлення про підозру. Пункт 1 частини 1 вимагає зазначати прізвище, ім'я, по батькові особи, дату та місце її народження, місце проживання та громадянство. Якщо ці дані не встановлені або помилкові, підозра може бути визнана необґрунтованою, а саму дію — порушенням процесуальної форми. Обов'язок доказування (в тому числі й обставин, що ідентифікують особу) покладається на слідчого та прокурора (ст. 92 КПК України). Вони мають пересвідчитися, що підозра пред'являється саме тій людині, яка вчинила дії.

ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ

З наведеного чітко вбачається, що обов'язок встановлювати особу лежить на стороні обвинувачення, а ордер на надання правничої допомоги жодним чином не може слугувати як підстава для ідентифікації особи.

Також Рада адвокатів України звернула увагу на ще один аспект, який має самостійне значення для адвокатської практики, а саме на ситуацію коли:

- на момент укладення договору про надання правничої допомоги клієнт був належним чином ідентифікований на підставі поданих ним документів (паспорта, реєстраційного номера облікової картки платника податків, інших ідентифікаційних даних);

- адвокат добросовісно встановив особу клієнта в межах наданих йому законом повноважень та оформив ордер на надання правничої допомоги із зазначенням відповідних анкетних даних;

- у подальшому ці анкетні дані, документи або правовий статус особи зазнали змін, або були визнані недійсними державними органами (зокрема у зв'язку з визнанням недійсним паспорта, зміною громадянства, зміною анкетних даних або встановленням факту неналежного документування особи).

Вказана ситуація може виникати не лише у випадках, пов'язаних із визнанням недійсним паспорта клієнта адвоката, а й у ситуаціях: зміни громадянства; зміни імені; встановлення факту використання чужих анкетних даних; відсутності особи в державних реєстрах; наявності суперечливих даних про особу в різних державних органах тощо.

За таких обставин фактично особа, яка є стороною договору про надання правничої допомоги, у юридичному розумінні перестає відповідати тим анкетним даним, які були зазначені в цьому договорі та первинних ордерах на надання правничої допомоги, при цьому сам договір не припиняється, правнича допомога продовжує надаватися, а необхідність підтвердження повноважень адвоката зберігається.

При цьому, відповідно до норм діючого законодавства:

- адвокат не має правових механізмів самостійного встановлення нової ідентичності особи або підтвердження її нових персональних даних поза межами тих документів, які йому надає клієнт;

- адвокат не наділений функціями державного органу щодо ідентифікації особи, перевірки достовірності її громадянства або документів;

•адвокат не вправі засвідчувати або підтверджувати достовірність нових або змінених анкетних даних, якщо вони не підтверджені належними офіційними документами.

Рада адвокатів України, у сукупності дослідивши наведене, взявши до уваги необхідність дотримання адвокатами принципів добросовісності, верховенства права та гарантій адвокатської діяльності, вважає за доцільне вказати наступне:

1. В ордері на надання правничої допомоги допускається зазначення тих анкетних даних, які були використані при укладенні договору про надання правничої допомоги, як встановлені, але не як безумовно актуальні.

2. Одночасно адвокат має право і повинен зазначити в ордері, що: з певного моменту такі дані втратили чинність або були визнані недійсними; особа, якій надається правнича допомога, на даний час документована інакше або її належна ідентифікація державними органами не завершена/оспорюється.

3. Така описова конструкція не є встановленням особи адвокатом, а лише відображає: безперервність правовідносин між адвокатом і клієнтом; фактичний стан речей; межі знань та повноважень адвоката.

Отже, адвокат має право в ордері використовувати комбіновану ідентифікаційну формулу, яка містить як первинні дані клієнта, так і застереження щодо їх подальшої недійсності або зміни. Зазначення подібної інформації є проявом добросовісності адвоката, а відсутність у адвоката достовірних підтверджених нових анкетних даних не може бути підставою для обмеження права особи на правничу допомогу або для визнання ордера таким, що не підтверджує повноваження адвоката.

Вищевказане корелюється також з висновками вказаними у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 липня 2025 року у справі № 990/215/24: «Чинним законодавством не передбачено ані обов`язку адвоката (незважаючи на норми статтей 27, 28 Закону № 5076-VI) встановлювати особу клієнта шляхом перевірки дійсності документа, що посвідчує відповідну особу; ані обов`язку адвоката (представника сторони у справі) надавати договір про правничу допомогу разом з ордером».

Враховуючи наведене, Рада адвокатів України вважає за необхідне сформувати узагальнений підхід до вищевказаних випадків, що дозволить адвокатам діяти правомірно, добросовісно, без ризику притягнення до

ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ

дисциплінарної відповідальності, без створення передумов для маніпуляцій з боку сторони обвинувачення.

Статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) передбачено право кожного на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом. Тобто, навіть у випадку коли за результатами службової перевірки органом ДМС документування особи паспорт громадянина України [redacted] визнано недійсним, а саме документування – таким, що здійснене з використанням анкетних даних, які за наявною інформацією, належали іншій особі та не підтверджені офіційним державним реєстром України, то все одно вказана особа має право на юридичний захист своїх прав та інтересів.

ЄСПЛ у своїх рішеннях також неодноразово наголошував, що застосовуючи процесуальні норми, національні суди повинні уникати надмірного формалізму, який може вплинути на справедливість провадження (рішення у справі «Волчлі проти Франції» від 26 липня 2007 року). Суворе трактування національним законодавством процесуального правила (надмірний формалізм) можуть позбавити заявників права звертатись до суду (рішення у справі «Перес де Рада Каваніллес проти Іспанії» від 28 жовтня 1998 року).

Керуючись цими настановами ЄСПЛ, Велика Палата Верховного Суду у постанові від 05 грудня 2018 року у справі № П/9901/736/18, вказала, що положення Конвенції вимагають уникати занадто формального ставлення до передбачених законом вимог, оскільки доступ до правосуддя повинен бути не лише фактичним, але й реальним. Надмірний формалізм при вирішені питання щодо прийняття позовної заяви або скарги є порушенням права на справедливий судовий захист. Вказана позиція також було підтверджена і в постанові Великої Палати ВС від 16 липня 2025 року.

На підставі викладеного, керуючись статтею 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Положенням про Раду адвокатів України та Регламентом Ради адвокатів України, Рада адвокатів України, **вирішила:**

1. Внести зміни до Положення про ордер на надання правничої допомоги, затвердженого в новій редакції рішенням Ради адвокатів України від 12 квітня 2019 року № 41 із змінами, доповнивши підпункт 12.2 словами: «*або інші відомості відомі адвокату які можуть персоніфікувати особу;*».

ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ

2. Враховуючи що адвокат не має законодавчо визначеного обов'язку встановлювати особу клієнта перед підписанням договору про надання правничої допомоги, роз'яснити, що адвокат у винятковій ситуації, зокрема коли особа клієнта є неідентифікованою, може зазначати та за необхідності вносити зміни до реквізиту визначеного підпунктом 12.2. Положення про ордер на надання правничої допомоги, вказуючи не лише попереднє ім'я такої особи, а і описову формулу, яка визначає реальний правовий стан ситуації та відповідає джерелу встановлення анкетних даних клієнта адвоката («фізична особа яка раніше була документована паспортом громадянина України на ім'я ПІБ ____ р.н», «фізична особа яка під час заключення договору на правничу допомогу документувалась як ПІБ», «зі слів….», «за наявної інформації …», «згідно пред'явлених документів…» тощо).

3. Рекомендувати адвокатам ініціювати зупинення будь-яких процедур стосовно особи яка є неідентифікованою.

4. Секретарю Ради адвокатів України про прийняте рішення повідомити заявника, ради адвокатів регіонів, а також забезпечити опублікування цього рішення на офіційному вебсайті Національної асоціації адвокатів України.

Голова Ради адвокатів України **Лідія ІЗОВІТОВА**

Секретар Ради адвокатів України **Ігор КОЛЕСНИКОВ**